

Kiss Benedek

Élettöredékek

„A munkásosztály kebelén”

Kora gyerekkorom óta dolgoztam. Egyrészt a szőlő mindig adott munkát, s bizony több május elsejét értem meg a döbrögeci szőlőben. De édesanyám is hamar elengedett iskolatársaimmal állami gazdaságokba, többször is gyümölcsöt szedtünk, de persze az otthoni fákat is le kellett szüretelni. Aztán, amikor 1960-ban Pestre kerültünk, az első nyáron a közelünkben lévő Pestszentlőrinci Téglagyárban dolgoztam egy hónapot a kőműves brigádban segédmunkásként. Egy lestrapált, csontos, magas nővel együtt rengeteg maltert megkevertünk és vödörkben kihordtunk a mestereknek. (Azóta régen megszüntették és lebontották a gyárat.) A következő évben, érettségi után a szintén közeli KISTEX szövő- és fonógyárában dolgoztam egy hónapot. Ez emlékezetesebb, mert a fonodában sok lány és fiatalasszony volt a gépek mellett a munkatársam – én kiszolgáló segédmunkatársként szerepeltem. Nemigen kellemes emlékeim maradtak, mert bár a lányok „kedvence” voltam, a műhelyben dolgozó több csibész srác nagyon megkeserítette az életemet. Kispestiek voltak, mind „prolik” az igazi fajtaból, érettségim miatt kiutáltak maguk közül, sőt összefogtak ellenem. Ott toltak ki velem, ahol csak tudtak, a nők mellől elmartak, s koronaként egyszer föltörték az öltözőszekrényemet, s ellopták az ajándékba kapott, elég értékes karórámat. Hiába mentem panaszra a Személyzetire, s kértem, hogy mint szegény diáknak, valami szociális keretből kompenzálják a káromat, mintha nem is hallották volna, s nem is lett volna ilyen. Örömmel hagytam ott őket a hónap végén. A kevés pénzt meg, amit kaptam, ahogy illett: anyámnak adtam.

De hamarosan egy újabb kudarc ért, amikor már egy évre végleges munkát kerestem. Csaba János akasztói barátom (és rokonom is) már hosszabb ideje egy építőipari vállalatnál dolgozott, s beajánlott segédmunkásnak az egyik külső brigádjukba. Ez pedig nem is akármilyen munkát végzett: műanyag parkettás burkolók voltak. Ez egy új magyar találmány alapján működött, s az volt a lényege, hogy bizonyos műanyagok habarcsszerű kátyvaszával vonták be az új építésű házak szobáinak betonját, ami aztán megdermedt. Az akkor épülő József Attila lakótelepen dolgoztak. Hozzájuk kerültem, és a második emeletre kellett fölcipelem a súlyos, 50 kilogrammos műanyag zsákokat, velük kellett kiszolgálnom a mestereket, akik aztán annak módja szerint szétterítették. Sajnos gyengének bizonyultam, nem bírtam cipelni a súlyos zsákokat. Egy hetet voltam ott, mikor megbeszéltük a brigádtagokkal, hogy ez nem nekem való, s előbb-utóbb vissza-

húzom a teljesítményt. Így egy hét után leszámoltam – barátomat sem akartam blamálni. Különösen édesanyám sajnálkozott a dolgon, mert egy hétre több bért kaptam, mint máshol egy hónapra.

Ezek után sem próbálkoztam testhezállobb munkát keresni egy évre, csak könnyebbet. Úgy adódott, hogy a Kőbányai Könnyűfémműbe jelentkeztem – hirdetésre – segéd munkásnak. Mondhatnám poénnak, hogy úgy gondoltam: ha már fémmű, az „könnyű” legyen. Jó közlekedés volt arrafelé: tőlünk, a Szarvas csárda végállomástól indult csuklós busz a Gyömrői úton keresztül, s a Zalka Máté tér előtt egy megállóval kellett leszállnom a Kőér utcához. Örömmel fel is vettem, méghozzá a TMK-műhelybe, ami a gyár belső javító-szerelő részlegét, a karbantartókat jelentette. S a műhely főmérnöke, aki egy gyorstalpalós gépészmérnök volt, úgy vélte, kapóra jöttem, mert a könyvelője mellé éppen jó leszek bújtatott adminisztrátornak. Irodánk a műhely mellett (és fölött) helyezkedett el, ugyanis mintegy félemelet magasságban vaslépcsőn lehetett hozzá feljutni. Két helyiségből állt: egy nagy irodahelyiségből és egy belőle nyíló kis üzemvezetői (azaz főmérnöki) fülkéből. A nagy irodában hatan dolgoztunk: három mérnök, saját íróasztallal, aztán egy másik nagy íróasztalnál a könyvelő, aki mellé engem kiegészítőnek felvettek, és külön kis asztalkánál mellettünk a gépirónő. Kettő brigádvezető járt fel hozzánk a munkalapokért és műszaki rajzokért, amiket a mérnökök készítettek, s a főnökkel a munkákat megbeszélni.

Kis „külön kuckóinkban” gyilkos szenvedélyek dúltak. A három mérnök lesajnálta és nagyon utálta az üzemvezető főmérnököt, aki esti iskolán munkából lett mérnök, ugyanakkor félték is tőle. A főnöknek meg kisebbségi érzése volt mérnökeivel szemben, s egészségtelen szigorral próbálta tekintélyét tartani. A mérnökök a könyvelővel is szemben álltak, papír- és számkukacnak tekintették, aki mind újabb és újabb adminisztrációs ötletekkel állt elő, tele volt a munkájukat figyelő statisztikákkal és „följegyzésekkel”. Az üzemvezető nagyfőnök éppen ezért szövetségest keresett benne, ő meg elképzeléseibe benne támogatót. A mérnökök lázadoztak, hogy már ki sem látszanak az (általuk) fölöslegesnek tartott adminisztrációs papírmunkából, és ehhez kellett meg „bújtatott adminisztrátornak”, mint segítségnek, én. A gépirónő (vagyis lány) meg nem sok vizet zavart, de (velem együtt) a mérnököknek drukkolt. Én, mint hivatalosan segéd munkás állományú, kék munkás öltözékben hat órára jártam dolgozni, de az iroda csak héttől nyitott, vagyis a többiek hétre jöttek be. Volt egy teljes szabad órámmal, amit úgy próbáltam kitölteni, hogy a spanyol nyelvet tanulgattam, majd meg elkezdtem a gépirást tanulni és gyakorolni. Megismerkedtem ugyanis egy távoli unokahúggal, aki gépirókisasszony volt (mégpedig a Városházán), s megkaptam tőle a gépirástanuláshoz szükséges segédkönyvet. Egyébként mindketten örültünk egymásnak, Jónás-ági rokonság volt, Kovács Margitnak (vagyis Margónak) hívták, s pár hónappal volt fiatalabb nálam. (Jártam is hozzájuk, a Hamzsabégyi úton laktak Budán, közvetlenül a vasútvonal alatt, s eléggé „proli” körülmények között éltek. Apja, anyja ivott, kisebb testvérei elhanyagoltak voltak, s menekült otthonról. Több múzeumot meglátogattunk együtt, mert neki sem volt igazán baráti köre, kivéve egy magas, jó kiállítású fiút, aki kitaró udvarlója volt, s idővel össze is házasodtak. Előbb azonban úgy összeveszett az

anyjával, hogy elköltözött otthonról, s mit ad Isten: nálunk kért menedéket. Mi is szűken voltunk a másfél szobás lakásban, de megoldotta édesanyám: a két nagyméretű ikerágyban négyen is elfértünk, Margó kívülről mellettem. Mivel korábban zongorázni is tanultam, kezem hamar ráállt az írógép billentyűzetére, s tudtam, mi az ujjrend – vagyis tíz ujjal próbáltam gépelni. Hét órától aztán kezdődött a meló: könyvelőnk (egy idősebb, száraz, de jóindulatú irodakukac) ellátott összeadással-kivonással és mindenféle adminisztrációs teendővel, de így is sok üres órámm maradt, amikor viccelődtünk a mérnök urakkal, vagy ugrattuk a vörös hajú, nálam fiatalabb Valika nevű gépírókis lányt. Kőbányai, vagány csaj volt, s ennek megfelelően nemigen pirulós. Én gyakran fölhívtam a véletlenül megismert, indián származású énekes és gitáros fiút, José Arzamendiát, akitől spanyol nyelvű verseskötetet is kaptam, hogy próbálkozzak fordítással, mire Valika azonnal fölhívta a már menő slágerénekest, Korda Györgyöt, akit meg ő ismert valahonnan.

De félig-meddig hozzánk tartozott a szintén fiatal villamosmérnök is, akinek hozzánk hasonlóan egy másik félemeleten volt az irodája. Gyakran beszélgettünk, különösen azután, hogy be akart vonni egy fals üzletbe. Az történt ugyanis, hogy az üzem elektromos működését illetően több javító célzatú észrevétele volt, s azt szerette volna, ha ezeket én adom be újításnak. Így ugyanis újítási pénzeket kaptam volna, amit megfizettünk volna, míg ha ő adja be, akkor az munkaköri tevékenységnek minősül. Gyáva voltam, és kitértem előle, mert annyira nem értettem az elektromossághoz, hogy ha belekérdeznék valamiképp, fogalmam se lett volna, miről is lett légyen szó.

Addig-addig tanulgattam és gyakorolgattam a gépírást, míg rossz vége lett. Az utált üzemvezető főmérnök ugyanis nagyon lelkiismeretes is akart lenni, s többször hamarabb bejőve, többször is rajtakapott munkálkodásomon. Végül már annyira begurult, hogy leküldött a munkaterembe igazi segédmunkásnak. Esztergagépek, fémforgácsolók, szerszámkészítő részlegek voltak benne, a hozzájuk tartozó szakemberekkel, s az őket kiszolgáló egy fő segédmunkás mellé így jöttem közéjük másodiknak. Az addigi egy fő segédmunkás az öreg Sedró Pali bácsi volt, aki Monorról járt be. Leminősítésemet az egész munkacsoport igazi együttérzéssel fogadta, s Pali bácsi leginkább azt mondta: menjen Bence oda az oldalsó esztergagép mögé, s csak tanulja azt a spanyolt, elvégzem én a munkát egyedül is. És bár ez hónapokon keresztül így is ment, senki sem „köpött” be a főnökségen. Kétszer szakította ezt meg más megbízatás pár hétre. A műhelyhez kapcsolódó szerszámkiadó vezetője kért ki egyszer a brigádvezetőtől, mondván, hogy leltározni kell a készletet. Rengeteg rekesz, fiók és polc volt ott, a legkülönbözőbb fűrófejekkel, esztergakésekkel, csavarokkal, fogókkal és más fontos eszközökkel, amiket – mikor mire volt szükség – a raktáros adogatott ki egy ablakon a szakmunkásoknak. Ezeket kellett nekünk leltárba venni úgy, hogy a raktáros ment polcról polcra, fiókról fiókra, s bediktálta nekem nevét is, darabszámát is a munkaeszközdaraboknak. Aztán, már télen, egy szerszámgéplakatos kért ki magához segítségül, ugyanis Angliából érkezett pár nagyméretű új gép, amelyek egy külön épületben lévő raktárhelyiségben álltak, s azokat kellett bevizsgálni, működőképessé tenni. Ez kényelmes dolog lett volna, ha nem lett volna éppen

tél, s a fűtetlen, rozoga épületben nem lett volna farkasordító hideg. Kezeim majd lefagytak.

Ezek pár hétig tartó munkák voltak, az idő nagy részét a műhelyben töltöttem. Vagyis: ott kellett volna töltenem. A szomszédos lakatosüzembe került viszont egy nálam fiatalabb, de testes fiú lakatostanulónak – Répási Lali. Édesanyja a gyár pénzügyi osztályának vezetője volt, s nevelési célzattal küldte inasnak a fiát. Lalit ugyanis a gimnáziumból – három osztályt végzett el – kicsapták, mert pár társával meg akarták erőszakolni a tornatanárnőt. Ennek megfelelően valóban nagy csibész volt, egy Zalka téri galerinek is tagja, ugyanakkor jóképű, megnyerő megjelenésű, aki viselkedni is tud. Hamar összeismerkedtünk, sőt elkezdtünk barátkozni. Ő is szabadon mozgott a lakatosműhelyben, mint én az enyémben, s így szinte napról napra hol én látogattam meg, hol ő engem. Mégpedig nem is cél nélkül. Felfedeztük, hogy a fürdők mellett van – és nyitva van – a kultúrterem, benne egy éppen nekünk való pingpongasztallal. Teljesen fel volt szerelve, s mi Lalival oda jártunk pingpongozni. Nagyon jól szórakoztunk ott együtt, később még irodistalány partnerek is akadtak.

Az udvarnak ezen a felén, nem messze a kultúrterem bejáratától, fölfedeztem, hogy a gyár falán a tűzoltólétra éppen ott kúszik fel a tetőre. Ha már észrevettem, föl is másztam rajta. Jellegzetes lapos tető volt, kátránypapírral, és fölszórva apró kavicssal. Örömmel újságoltam Lalinak az új lehetőséget. Már késő tavasz volt, jó idők jártak, s attól kezdve oda is gyakran fölmásztunk. Levetköztünk derékig, elnyúltunk a napsütésben, s Lali Németh Lehel-slágereket énekelt – jó hangja volt, s kacérkodott azzal is, hogy indul énekversenyen, és slágerénekes lesz. Munka végeztével többször is a Zalka Máté téren kötöttünk ki, találkoztunk Lali néhány barátjával, ittunk néhány korsó sört, de a nagyobb csapatba nem vont be – kicsit „falusiasan gyámoltalannak” tartott jólneveltségemmel. Kitudódott az üzemben az is, hogy verseket írok, s bár ez kis tekintélyt adott, másfelől az az ő számukra kissé puhányságnak számított. Ugyanakkor ez után és emiatt tudtam meg, hogy a Kőbányai Könnyűfém-műben, bár más üzemrészben, egy évvel korábban is dolgozott egy költő, emlékét tisztelet is övezte: Kiss Dénes volt az. Ő az 56-os szerepe miatt kényszerült egy ideig gyári munkásnak, s később, mikor személyesen megismerkedtünk, elanekdotáztunk emlékeinken. – Lali persze nem is lett volna az a „Lali”, ha a gyárból való leszámolásom után nem maradt volna adósom pár száz forinttal. Ez pedig nekem is nagyon kellett, s arcpirulással ugyan, de édesanyjához fordultam miatta, s ő szőgyenkezve törlesztette is. Az Igazgatóságtól pedig megkaptam az egyetemi továbbtanulásomat támogató papírt.

Ez az év, 1962, nemcsak a munka frontján való „vitézkedéseim” miatt volt emlékezetes, hanem kaptam egy váratlan nagy lehetőséget az MHS-től (Magyar Honvédelmi Sportszöv.). Levélben értesítettek, hogy mint egy év múlva sorozásra kerülő fiatal, kedvezményesen elvégezhetem náluk a gépkocsivezető-vizsgálathoz szükséges tanfolyamot. Ez nekik azért volt célszerű, mert kész sofőröket kapott a sereg, s nem akkor kellett kiképezni, mint kiskatonákat. Én persze visszajelentkeztem, hogy szeretném megcsinálni a sofőrvizsgákat, nagy ravaszul elhallgatva, hogy mint egyetemi előfelvett, úgysem fogok bevonulni. Kocsim sem lesz belátható időn belül, de azért nem baj az, ha megszűnik a jogosítványom.

Tanfolyamra szintén Kőbányára kellett járnom, s nagyon kemény műszaki okításon vettem részt. Végigvettük az egész Ternay-tankönyvet – abban volt az (első sorban Ladákhöz, Moszkvicsokhoz való) műszaki tudományok leírása. Ezekből én ugyan édeskeveset értettem, de amit muszáj volt, bemagoltam. Négyes eredménnyel át is mentem a műszaki vizsgán, s nem sokkal utána következtek a gyakorlati okítások. Először a motorkerékpár- és a személyautó-vizsgákon estünk át. Motorkerékpárral előszörre megbuktam, mert a kanyarban lefulladt a gép (az akkor divatos Pannónia márka volt), de másodjára sikerült, mint ahogy személygépkocsival is négyesre vizsgáztam (az meg Moszkvics volt). Később következett a tehergépkocsi-gyakorlat, s akkor már egyetemista voltam. Nagy szám volt, amikor délután egy-egy előadás után, ahogy mentünk ki az ELTE B épületének kapuján, a két épületet összekötő „sóhajok hídjá” alatt, ott várt rám az oktatóm a teherautóval (így volt megbeszélve), s én beültem a vezetőülésre, és elkezdtünk a városban összevissza furikázni, ahogy az oktatóm kérte. Vörös orrú, ripacskos arcú, idősebb alak volt, s ebből már sejthető, hogy a kocsi minden kocsmá előtt szinte automatikusan megállt. Ezzel együtt nagyon jól megtanított vezetni, s teherből, traktorból és más nagygépből is előszörre, négyesre átmentem. Vagyis az egyetemkezés idejére megvolt a komplett sofőri vizsgám. (De ugyan minek? Kocsim csak jó tíz év elteltével lett, s addigra elfelejtettem mindent, s újból órákat kellett vennem a gyakorlathoz.)

Az egyetemre „munkás időszakomban” is be kellett járnom, mert az előfelvetteknek rendszeresen foglalkozásokat tartottak. Ezek érdekesek voltak ugyan, de sok haszonnal nem jártak, azon túl, hogy a leendő évfolyam több tagjával előbb megismerkedtünk. Például egy dunántúli (várkeszői) kislánnyal, akinek albérlete nem esett messze munkahelyemtől, a Kőbányai Könnyűfémműtől. Jól összebarátkoztunk, s végig barátok is maradtunk, bár ő tán többre is számított. Gyönyörű tájszólásban beszélt, többször voltunk együtt színházban, operában. (Ugyancsak a közelünkben volt a Richter Gedeon Gyógyszergyár, s ott dolgozott akasztói barátom, Beszedics Gyula, aki orvos szeretett volna lenni egész életében, de kítűnő eredményei ellenére nem vették fel, s így végül is vegyészmérnök lett belőle. Vele is ritkán találkoztunk.)

Pestszentlőrincen igyekeztem beilleszkedni a kerület „társadalmi életébe”. Legelőbb is beiratkoztam a könyvtárba, s hamar jó kapcsolatba kerültem egy idősebb könyvtárosnővel, akinek egy lánya már az ELTE Bölcsészettudományi Karán tanult, ő volt a későbbi neves újságíró, Lócsei Gabriella, a kisebbik meg évfolyamtársam (sőt: csoporttársam) lett ugyanott, magyar-népművelés szakon. A könyvtárban általában hosszan időztem, nagyon kritikusan válogattam, aztán rendre szinte ugyanúgy, olvasatlanul vagy félig olvasottan vittem vissza a kényesen kiválasztott könyveket. A könyvtár egyébként a kerület híres Kossuth-parkjának túloldalán volt, aminek közepén magas talapzaton állt a világháborús hősök szobra. Ott volt a gimnázium is, ahova öcsém is járt. A park közelünkbe eső szélén viszont a „Rózsa” névre hallgató Művelődési Központ szabadtéri színpada állt, átlátszó, magas drótkerítéssel, ahol szombat esteiken tánczenei eszt-rádműsorok mentek. Ezeknek gyakori vendége volt a kor két nagy énekes sztárja, Sárosi Katalin és Németh Lehel is, meg persze a Vámosi-Záray kettős, Toldi

Mária. Én kívülről, a kerítés oldalából néztem ezeket az esteket, s még közelebb is voltam az előadókhoz, mint a bent lévők. De gyakran jártam sporteseményekre is. Nemcsak futballmeccsre, amikért rajongtam, hanem öcsém birkózómeccsere is, általában a Fradi-pályára (és csarnokába), mert öcsém akkor már jegyzett ifjúsági birkózó volt. (Mérkőzése után nagyon haragudott rám, mert elmondtam észrevételeimet, mit és hogyan kellett volna csinálnia, mintha értenék hozzá.) – Ugyanekkor megismerkedtem a Rózsa Művelődési Ház igazgatójával is, aki büszke volt rá, hogy B kategóriás rendező, és ennek megfelelően irodalmi színpadot is vezetett. Persze, nem kellett sok, hogy beszervezzen engem is, és újból „szavalni” kezdtem. Legemlékezetesebb műsorunkat Arany János verseiből szerkesztette, amiben én az elején mindjárt a Toldi Előhangját mondtam. Ez nagyon sikeres produkciónak bizonyult, mert több kerületbe is meghívtak bennünket vendégszereplésre. (Ezeket vezetők, Kriszt György szervezte, s mivel fellépti díjakat is kaptunk, a pénzeket szintén ő osztotta szét előadások után.) Volt egy emlékezetes esetem egy ilyen fellépés után. Odajött hozzám Kiss Ferenc, a híres és mellőzött nagy színész (akkor nem is tudtam, hogy ki is ő), hosszasan elemezte, hogyan kell mondani a Toldit, és egyáltalán Arany Jánost. Nagyon szép beszélgetés alakult ki köztünk, de sajnos a későbbikben ennek a találkozásnak a lehetőségével sem éltem, mint ahogy akkoriban több alkalommal is, amit aztán később nagyon bántam és sajnáltam. Az irodalmi színpadunknak persze több csinos lánytagja is volt, de velük sem építettem ki bensőségebb kapcsolatot. És így érkezett el az az idő, amit újabb csavargások számára fönntartottam magamnak.

Csavargások I.

1961 nyara nagy vízváltást az életemben – ekkor lettem budapesti, vagyis pest(szent)lőrinci polgár. Másfél szobás, de kertes házunk lett a Szarvas csárda mellett, vagyis központban, a Vöröshadsereg (vagyis Üllői) úton. Négyen laktunk benne: nagyanyám, anyánk, öcsém és én. Mikor én az érettségi után oda kerültem, a többiek már egy jó éve ott laktak. Öcsém a másodikat végezte a kerület Steinmetz Gimnáziumában, ami egy jó villamosmegállónyira volt tőlünk, a nevezetes Kossuth-park másik végében, ami fővárosi viszonylatban is az egyik legszebb park volt – jól fölhalálta magát, hiszen akkor már versenyeztetett birkózó volt a Ferencváros ifjúsági csapatában.

Én viszont kevésbé éreztem itt otthon magam, s az egy hónapos szokásos nyári munka mellett, ha csak lehetett, kószáltam, csavarogtam. Annál inkább, mert a döbrögeci kadarkaszőlőnket édesanyám megtartotta, s hébe-hóba annak munkálása végett is le kellett utazni, bár a munka egy részét édesanyám napszámokkal végeztette. Csak hát, hová is menjek Akasztón? Bárhová is, már csak vendégségbe mehettem. Mégpedig nem is rokonokhoz, hanem csak barátokhoz. Három főbb ilyen „szállásom” volt. Először is Varga Antalékhöz, akinek felesége, Mészáros Juliska néni anyám tanulólánnya volt, amikor jegyben jártak, s öcsémnek bérmaszülei is lettek. Gyönyörű magyar házaspár voltak, arcuk szinte néprajzi kiadványba kívánczozott; megnyerő, vendégszerető természetük úgyszintén. Aztán Beszedics Jánoshoz, akinek felesége osztálytársam volt, ő maga meg a

kisgáti banda tagja. Mindketten kereskedők voltak, János a vaskereskedést, Klári pedig a ruhaüzletet vezette. A Fő utcában, Kövesdiéknél laktak, s Klári édesanyja anyámnak egyik legjobb barátnője volt. (Egy csibész barátunk úgy fogalmazott: „katonakomák voltak”.) Még gimnazista koromban ott voltam lakodalmukban is, együtt Pelsőci Gyula tanítómmal és Iványi Ica nevű feleségével, akik a későbbiekben legbensőségesebb barátaim és vendéglátóim lettek.

Jöttem-mentem a környéken, s Akasztón hol egyiküknél, hol másikuknál húztam meg magamat. Természetesen Petkó Jenő „tanító bácsival” megtárgyaltuk új írásaimat, pályázati „elbeszélő költeményemet” is, aminek anyaga legnagyobb részt falumhoz kötődött. Egy kicsit ünnepeltem magam az otthoniakkal. De persze többször megfordultam Kalocsán is. Egy ilyen alkalommal volt osztálytársam Keserűtelekről, ami egyike volt a Kalocsa körüli rengeteg szálláshelynek, tanyás világnak, édesapja motorkerékpárjával eljött értem, s ott is töltöttem pár napot. Édesapja is, ő is Fehér Gyula volt, a teleki iskola tanítójaként nagyon régiesen öltözködött: térdnadrágot viselt hozzá való harisnyával, s ezt akkor egy kicsit megmosolyogtuk. Barátom nagybátyjának a Szelidi-tó mellett volt egy gyümölcsöse. Gyulával oda is elmentünk, bemásztunk a kertbe, s a fürdőzés mellett jól „megkókányoltuk” az almát, körtét, még ha nem is volt teljesen érett. Természetesen motoroztunk is.

Voltam aztán szinte természetesen Dunapatajon, Hartán, Kiskőrösön, Soltszentimrén is, de leginkább mégis Kecelen (Ugron) Gyusziéknél, csak hogy közelebb legyek Katinkához. Eljárogattam hozzájuk, s megbeszéltük, hogy mivel nemsokára jön Pestre, az erzsébeti rokonokhoz, akkor is találkozunk. Pest-(szent)erzsébet nekem sem volt teljesen idegen, mert ott lakott Veronka néném, apám legkisebb húga. – És közben az is kiderült, hogy édesanyám belépett egy ruhaipari szövetkezetbe bedolgozónak, egyrészt gondolván a majdani nyugdíjra, másrészt mert új lakhelyünkön nem voltak „kuncsaftjai”. Hozta a szövetkezettől a félkész árut, s vitte, ha végzett vele, a készet. Darabér-elszámolással dolgozott, nem sokat keresett, de mégsem volt munka nélkül. („Bögrecsárdát” is működtetett, s ott mérte el az akasztói borunkat, s ebben hamarabb kialakult a „kuncsaftkör”.) Úgy esett, hogy éppen abban az időben szervezett szövetkezete a dolgozóinak Visegrádra hajókirándulást, amikor Katinka is Pesten volt. Kérésemre édesanyám maga mellett minket is, mindkettőnket befizetett az útra. És gyönyörű idővel el is jött a kirándulás napja, s én elmentem Katinkáért Erzsébetre. Jó hangulatú társaság jött össze, s édesanyámnak nagyon tetszett Katinka. Mikor megérkeztünk, s a társaság nekivágott a tetőnek a várhoz, mi el-elmaradoztunk, új utakra tértünk. Végül egy alkalmas helyen elheveredtünk a fűben – már ki is jártuk magunkat –, s néztük egymást zavartan. Fiala kislány volt, 14 éves, és szűzies tisztasága szinte bocsánatkérően tartózkodó és természetes volt. Alig mertem kezét érinteni is, pedig tudtam, abban a pillanatban teljesen egyik vagyunk. Más aztán már nem is igen érdekelt, pedig persze, mi is megmásztuk a várat, de egész napunk ebben az egymásra csodálkozó boldog önfeledtségben telt. Hazafelé a fedélzeten, a hajó közepe táján kaptunk helyet, én anyám egyik oldalán, Katinka a másikon. Húvös volt már a fedélzeten, meg sötétedett is, de édesanyám elővigyázatosságának köszönhetően volt egy pokrócunk, ami mind

a hármunkat betakart. És énekszó is zendült, előbb csak bátortalanul, majd egyre inkább elkapta az egész társaságot: Törökkanizsa felé, viszi a víz lefelé...

Katinka aztán hamarosan hazautazott, de én sem ültem meg az új otthonunkban sokáig. Újdonság volt, hogy szakállt-bajuszt növesztettem, s ami nagy botor-ságnak tűnt: édesanyám eladta kerékpáromat. (Talán annak árából vette ballagási öltönyömet?) Öcsémmel együtt minden pénzt hazaadtunk, s igen sovány zseb-pénzem volt akkor is, amikor újból megjelentem Kalocsán. Kalocsai osztálytársaim, akik kicsit mindig kilógtak az osztályközösségből, ekkor már teljesen maguk közé fogadtak, mert elterjedt a híre, hogy egyiküket érettségim „kisúgtam” történelemből. Szülei is hálásak voltak, s náluk laktam, étkeztem. Esténként legtöbbször összejöttünk valamelyiküknél, lányokat hívtak, s buliztunk. A felnőttek – tanáraink is – szinte országosan szívesebben vették, ha a luxemburgi rádió slágerműsorait hallgattuk, ahelyett, hogy a politikába keveredtünk volna. Így hát a szalagos magnóról (az is újdonság volt) a legmodernebb akkori zenét hallgattuk, s dívott a „roki”. Én ugyan inkább ültem a homályban söröm mellett és hallgattam a zenét, mert Baksa Jutka iránti lehangoló érzéseim lettek úrrá rajtam, majd pedig Katinka megnyerő, szűzies lényének képével próbáltam azt elfedni. – Néha kimentünk a Meszesre, Kalocsa Duna-parti természetes fürdőhelyére, meg moziba, kiskocsmákba jártunk – élveztük, hogy „nagyok” lettünk.

Egy hétvégén az jutott eszembe, hogy meglátogatnám Nyírségben a rokonokat. Nem sokat töprengtem rajta: szombat kora délelőtt nekivágtam Kecskemét felé az útnak. Pénzem nem lévén, úgy terveztem, hogy autóstoppal megyek. Igen ám, de akkoriban alig jártak gépkocsik még a főbb utakon is, és szakállas ábrázatom, ami akkor (1961!) szintén szokatlan volt még, azoknak sem volt túl bizalomgerjesztő. Rengeteg gyaloglással késő délutánra értem Kecskemétre, majd megkerestem a Szolnok felé haladó főutat, s akkor végre fölvettem egy motoros, s egész Ceglédig vitt. Útközben egy zápor is megvert bennünket, de mit gondoltam én vele? Onnan megint csak lábaimra kellett hagyatkoznom, mert senki sem vett fel. Emlékezetes, hogy elhúzott mellettem a Fradi-busz, akik mentek Debrecenbe bajnoki mérkőzésre. Végre elértem Szolnokot, esteledett már, de én tovább folytattam utamat, keresztül a tiszai hídon, majd a töltésen. Sötéttel értem el Szajolt, aminek neve egy életre belém vésődött. Nagyon fáradt és éhes voltam már, de mindössze egy papír tizesem volt (Petőfi arcképével). Vettem egy doboz Munkást, a maradékból meg vonatjegyet Debrecen felé, ameddig futotta. Úgy gondoltam ugyanis, hogyha jön az éjjeli munkásvonat (a „fekete vonat”), bármi lesz, fölszállok, s megpróbálok eljutni Debrecenbe. De mit csináljak éhségemmel? Nagy ötletem támadt. A vonat bejöveteleig még sok idő van, megpróbálok hát a vasúti sínek mellett kijutni a határba, hátha találok valami gyümölcsöst. És lőn. Egy kijárt gyalogút vezetett a sínek mellett, ki a faluból, s vagy száz méterre lehettek tőle a házak, egészen addig lenyúló kertekkel. Imitt-amott ritkás éjszakai villanyfény világított, amiben inkább csak sejteni lehetett, mint látni. A főnti mellső utcásor házainak udvarából is csordogált egy kis világosság. Mikor ezt elhagytam, éreztem, hogy jól gondoltam: egy jókora gyümölcsöshöz jutottam. Be volt kerítve, át hát a kerítésen, és megkezdődött a keserves keresgélés. Kiderült, hogy almásra bukkantam, de épp akkor lehetett a szüret, mert a letört gallyacs-

kákon kívül egyetlen gyümölcsöt sem találtam. El voltam keseredve – irány visszafelé. De akkor megint ötletem támadt: hátha az ösvényig nyúló kertecskékben találok gyümölcsfát. Közben eldöcögött mellettem egy hosszú tehervonat, s átvillant az agyamon, hogy nem jobb lenne-e valamelyik vagonra fölugrani, de aztán csak hagytam, hadd menjen a maga útján. Viszont a gyümölcsfát illetően jól számítottam: már a harmadik vagy negyedik kortaljban fölfedeztem egy gyümölcsfát. Átléptem az elválasztóbokrokra, s gyorsan föl a fára. Közben a ház udvarán szörnyen ugatni kezdett a kutya, aztán körben a többi is, a gazda kijött a házból, nézelődött a vasút felé, de lassan visszament. A kutya kitartóan ugatott, futkosott az udvaron, de nem jött le a kertbe. Én meg szilvafára találtam, körülöttem rengeteg szilva – jól belakmároztam vele, és gondolva a jövőre is, táskámba is sikerült elég sokat „elmentenem”. Elégedetten mentem vissza az állomásra. Hamarosan jött is Pest felől a „fekete vonat”, s ahogy számítottam, tömve volt munkásokkal. Befurakodtam egy kocsi belsejébe – hiszen aki ott van, az már bizonyosan messziről jön, gondoltam. Jól számítottam. Mikor végre lámpásával utat tört a kalauz, jegyem rég lejárt, s így csak úgy úszhattam meg a dolgot, hogy gyanútlanul továbbmegy a szundikáló utasok között. Így történt, s Debrecen felé már ülőhelyem is volt, vagyis végleg „védettséget” élveztem. Debrecenben az állomáson aztán, ahogy szétoszlott a tömeg, lefeküdtem egy padra, s hamarosan édesdeden el is aludtam, mert szörnyen fáradt voltam.

Korán virradt, s a kényelmetlen fekhelyen én is korán ébredtem. Úgy gondoltam, megpróbálok eljutni Nyíregyházáig, onnan hátha közelebb van Mátészalka, vagyis Nyírparasznya. Hamarosan mondta is a hangosbeszélő, hogy vonat indul Nyíregyháza felé. Felmásztam egy kocsiba és kényelmesen elhelyezkedtem – a korai órában egyetlen utas voltam. Indult is a vonat, már jött is a kalauz, s én pimasz módon a Szajolban vett, kezeletlen jegyet nyújtottam felé. Már ki is lyukasztotta, mikor közelebb vitte a szeméhez, s megkérdezte, hol vettem ezt a jegyet. Lebuktam. Mindent be kellett vallanom, de jóindulatú emberre találtam. Ő szívesen elvinne Nyíregyházáig is, mondta, de az sincs közelebb Mátészalkához, mint Debrecen. Azt ajánlja, hogy – mivel még a külvárosban járunk – szálljak le, ott találok mindjárt az odavezető műutat, s azon indulva próbálkozzam tovább. Így is lett, s egy kis hajnali ködben indultam neki megint gyalog.

Mit mondjak? Mentem, mentem, egyik község a másik után, de autó, amire fölkéredzkedhetnék, sehol. Ráadásul vasárnap van. Aztán egyszer csak mégis fölbukkant nyomomban egy kis teherautó. Meg is állt, fölvettem – építkezéshez szállított anyagot két községgel odábra. Ez is valami volt. Elmúlt dél, már jól benne jártunk a délutánban – szilvám is persze rég elfogyott s már csak automatikusan lépkedtem –, mikor végre Mátészalka közelébe értem. Csak addig kitartani – biztattam magam –, ott majd megpihenek, mert onnan már csak hat kilométerre van Nyírparasznya. Lassan el is hagytam a várost, rátaláltam a parasznyai útra, s végre leültem az árokparton. S mit ad Isten! – kész cirkuszra érkeztem. Vagy száz méterre az úttól volt a cigánytelep, s a romák hatalmas veszekedésbe kezdtek, harogott tőlük az egész környék. Az egyik csoport bal felől, másik jobb felől rontott egymásnak, ásó, kapu, vasvilla – minden be volt ott vetve, s éktelen ricsaj kísérte. Aztán, ahogy alkonyodott, hirtelen vége is szakadt a cirkusznak. Én meg fölfe-

deztem, hogy az út túlsó oldalán hatalmas dinnyeföld van, s azt az Isten is nekem teremtette ide. Mert én bizony dinnyét fogok lopni! Már léptem is át az utat szegélyző akácson, aztán úgy megdöbentem, mint talán még soha. Az akácbokrok-tól, vagyis az úttól mintegy 20-25 méterre, mintha engem várna, botjára támaszkodva állt a kerülő, vagy ahogy felénk mondják: a csősz. Nem volt választásom: egyenesen hozzá mentem, s az üdvözlések után dinnyét kértem tőle. Kérdezte, ki vagyok, mi vagyok, hova tartok? Nem lehettem nagyon bizalomgerjesztő alak számára, mert gyanúsán méregetett. Ahogy minden kérdésre válaszoltam, s megbizonyosodott róla, hogy valóban Kiss János a nagyapám Nyírparasznyáról, megenyhült. Azt mondta, ismerte nagyapámat és a Kiss családot, derék emberek, s menjünk a kunyhóházhoz, mert ott lehűtött dinnyével fog megkínálni. Ezt a szerencsét! Valóban jól tartott dinnyével az öreg, én meg faltam, mert két napja alig ettem. Mikor útnak indított, alig tudtam már lábamra állni, s szinte teljesen besötétedett. Azért biztattam magamat, hogy nemsokára célhoz érek. Mikor elértem Parasznyát, és az elején Erzsike néném házát, alig álltam már a lábamon. Zörgetni kellett, mert be volt zárva a bejárati ajtó. Végtelenségnek tűnt, amíg Erzsike néném előkerült, s mikor gyanakodva ajtót nyitott, egy ideig csak nézett rám – nem ismert meg szakállasan, bajuszosan. Végül összecsapta kezét csodálkozásában, s szinte betámogatott a házba. Özvegy volt már, és unokaöcsém, Sankó, akiből végül is végre pap lett, szintén otthon volt. Nem győztük kibeszélni magunkat.

Másnap – és harmadnap – végigjártam a még meglévő és ott is lakó családtagokat. Szörnyülködtek viszontagságaimon, s hogy sem apám, sem anyám nem tudják, hogy itt vagyok. Nagyon örültünk egymásnak – régen találkoztunk, s ki tudja, mikor majd legközelebb. Mert nagy ez az ország!

Négy nap múlva Erzsike néném vonatra való költséggel, s anyámnak egy megtisztított kakással bocsátott utamra.

Csavargások II.

Az egyéves kihagyás után, iskolakezdés előtt hagytam magamnak egy kis időt a már szokásossá váló nyári csavargásra. Mivel az újságírói pályáról akkor még nem mondtam le, úgy gondoltam, hogy elzarándokolok Kecskemétre, a Petőfi Népe című megyei újság szerkesztőségébe, s megpróbálom tőlük egy hivatalos támogatói iratot szerezni arról, hogy az újság külső munkatársa vagyok. Ez, úgy gondoltam, arra is jó lesz, hogy a rendőrök ne zaklathassanak, s amerre járok, beengedjenek az esetleges rendezvényekre, s a hivatalok, gazdasági vezetők irodái is – szükség szerint – megnyíljanak előttem. A megyén belül, szülőföldemen képzelttem el barangolásomat. Mégpedig, ahogy korábban is – még ha rosszul sült is el – autóstoppal.

Édesanyám nagyon féltett az újabb kalandoktól, hiszen anyagilag sem igen tudta fedezni, vagyis nagyon kevés pénzzel kellett nekiindulnom. De végül mégiscsak nekiindultam egy sporttáskával, benne egy kis száraz étel, pár ruhadarab és egy, a könyvtárból kölcsönzött könyv: Szabó Dezső: Életem című önéletírásának első kötete. Mégpedig úgy gondoltam, hogyha a kecskeméti főutat akarom elérni, akkor Pestszentimre mellett elmenvén, délnyugati irány-

ban, előbb-utóbb el is érem az 5-ös utat. És mentem én ösvényeken, dűlőutakon keresztül, s végül – és végre – Pesttől vagy 30 kilométerre, már Alsónémedi felé, fáradtan jutottam ki az elérni kívánt útra.

És onnan megpróbáltam stoppolni, de persze alig jártak még akkoriban a főutakon is autók, azok vezetői is bizalmatlanok voltak – nem volt még elterjedve az autóstoppolás, különösen szakállas ürgék számára. Több közbeeső településen – Bugyin, majd Örkényen is – átgyalogoltam, s végül csak fölvettek, mert a kora délutáni órákban elértem Kecskemétet. Ott meg is találtam a Petőfi Népe szerkesztőségét, s bevágódtam, váratlanul, mint egy fél téglá. Bemutakoztam – többen is voltak a szerkesztőségben –, s elmondtam, mi járatban is vagyok. Úgy emlékszem, hamar szót is értettünk, s minden további hercehurca nélkül megkaptam a kívánt igazolólevelet, pecséttel. (Úgy gondolom, Hatvani Dani, a Forrás későbbi költő-főszerkesztője is ott volt, aki akkoriban a Petőfi Népenél volt újságíró, de találkozásunknak később semmi jelét nem adta.) Azzal bocsátottak el, hogy várják a megyében való kóborlásaimról a tudósításokat, cikkeket.

Mivel nagyon fáradt voltam, meg érdekelt is, úgy döntöttem, megkeresem volt akasztói osztálytársamat, Király „Pipát”, akiről tudtam, hogy mint hentes, egy kecskeméti húsboltban dolgozik. Elég könnyedén meg is találtam, s látszott: szívből örül a régi földinek. Miután egy jó darab húst elcsomagolt, elvezetett albérlétébe – egy szobája volt egy ágygal. A bőséges és ínycenc vacsora után sokáig beszélgettünk. Eldicsekedett a nőszemélyekkel való eseteivel, akik, ha egy kicsit szebb árut kaptak tőle, szívesen tettek „vizsontszolgáltatásokat”. Végül aztán lefeküdtünk egymás mellé az egy ágyba, s én így is jól aludtam kora reggelig. „Pipa” barátom ekkor elment a munkahelyére, s én még jó ideig kinyújtóztattam tagjaimat a szabadon maradt ágyban. Már dél is elmúlt, amikor beadtam neki a hentesüzletbe a kulcsot, s nekivágtam úgy, ahogy jöttem: a Szent Péter lován Budapestnek.

Nem vett fel semmi jármű, de ehhez már hozzászoktam. Eljutottam így is Lajosmizse határáig, s ott egy kis tó mellett leültem az árokszélre pihenni. Hamarosan utolért egy ugyancsak stopra váró fiatalember, nálam azért jó pár évvel idősebb, s mellém telepedett. Megismerkedtünk – ilyenkor ez gyorsan megy. Azt mondta, Kecskeméten volt hivatalos dolgait intézni, s hazafelé tart: a Lajosmizse utáni tanyavilágban lakik. Megegyeztünk, hogy ha addig nem vesznek föl, náluk alszunk, mert Pesten dolgozik, és hajnalban motorral mennie kell munkahelyére, s elvisz. A motornak viszont jelenleg egy kis baja van, azért van gyalog, de még ma este megcsinálja – alkatrészeket is visz hozzá. Ebben megnyugodtam, s mikor elértük a főút és a vasútvonal kereszteződését, ahol egy régi csárda állt, közös megegyezéssel betértünk, és ami kevés pénzem volt, elittuk. Neki ugyanis nem volt pénze. Már szépen beesteledett, mikor megint útra keltünk, mégpedig a csárda mellett közvetlenül balra, a nagy homoktengerben egy homokos dűlőúton. Nagyon fárasztó út volt – lábam szinte bokáig állandóan belesüppedt a homokba, itt-ott tanyasi fények gyúltak, de fogalmam sem volt, merre járunk. Kézitáskámat közben elkérte társam, hogy könnyebben menjek. Hosszan mentünk befelé ezen a dűlőn, majd egyszer csak jobbra fordultunk (ez nagyjából párhuzamos lehetett a főúttal), s egy jó idő (és caplatás) után megint

jobbra, vagyis a főút irányába futó dűlőútra tértünk. Itt mindjárt adódott egy tanya, s társam azt mondta, most már mindjárt hozzájuk érünk, de előbb ebbe a tanyaába valamit elintézni be kell mennie, várjam meg. A tanya vagy 100-150 méterre lehetett, bejárattal, a dűlőútról. Én vártam, vártam, de a társ csak nem jött. Végül arra jutottam, hogy utána kell mennem. Be is mentem a tanyaába, ami háttal feküdt az útnak, s az udvarán, lámpa mellett valamit dolgozott a család. Meglepetéssel fogadtak, s miután társam felől érdeklődtem, engem ért a nagy meglepetés: hírét-hamvát sem tudták a hozzájuk, úgymond, betérő társamnak. Hamarosan rájöttünk közösen, hogy át lettem verve, annál inkább, mert útításkám is nála maradt. Sajnálkoztak, és tippjük is volt, ki lehetett ez a szélhámos, de jobb ötletük nem volt, mint hogy menjek ki a főútra, majd Lajosmizsére, s a rendőrségen jelentsem be a dolgot.

Életem legrettegettebb pillanatai következtek. Kiszédültem a dűlőútra, s mivel jó tájékozódóképességem van, elindultam a főút felé. A dűlőutat, amerre mennem kellett, akácfák és sűrű akácbokrok szegélyezték. Kinyitottam a bicskám, s minden levélzizzenésre összereszttem, s szorítottam a bicska nyelét. Időtlen időnek tűnt, míg végre elértem a főutat, s egy kicsit kifújtam magam. Aztán irány visszafelé, Kecskemét irányába. Eljutottam a már ismert vendéglőig az útke-reszteszódésnél. Még világos volt benne, de pénzem semmi, hogy bemehettem volna. Leültem előtte, és vártam a jó szerencsét. Az vagy fél óra múlva meg is érkezett, mégpedig páncélozott szovjet gépjárművek formájában. A kocsmánál megálltak – ismerhették már a környéket, s ők is egy pihenő (és ivásszünet) után indultak tovább. Félretettem büszkeségemet, és kézzel-lábbal mutogatva, gyarló orosztudásommal megértettem az első kocsni személyzetével, hogy Lajosmizsére szeretnék jutni. Szerencsém volt, felvettek, és el is jutottam velük céloimhoz. Ott megkerestem és bementem a rendőrségre (a főút mellett volt), s a bóbiskoló ügyeletes nem nagy örömmel fogadott. Elmondtam esetemet, végre megértette, és fölvette a jegyzőkönyvet – még személyleírást is tudtam adni. Hüledezett naivitásomon, de mikor azt kértem, hogy hadd töltsen az éjszakát az őrön, mert roppant kimerült vagyok, felhorkant, hogy mit képzelek, menjek ki az állomásra, ott vannak a padok, s azokon eltölthetem az éjszakát. Így is lett, az állomás ugyan a város másik felén volt, de végül azt is megtaláltam, s egy padon elnyúlva el is aludtam. Hajnalban persze a jövés-menésre hamar fölébredtem, s az első pesti vonattal haza is utaztam. Nem emlékszem, hogyan, mert pénzem és jegyem nem volt, de tény, hogy hazajutottam Pestszentlőrincre.

Otthon édesanyáméknak el sem mertem mondani, mik történtek velem, de párnapos pihenő után úgy gondoltam, hogy nekem Kalocsa környékén van a helyem. Hamar Akasztón termettem, találkoztam a barátokkal és Petkó Jenő „tanító bácsival” is, akivel persze már rég tegeződtünk. S ugyanúgy találkoztam az utcán első tanítómmal, Kókai Sándorral, aki meghívott egy pohár borra egy bögrecsárdába, amit egy öregasszony működtetett feketén, s közben egészen elérzékenyült, elősorolva a régi (nem is olyan régi!) emlékeket. Akasztó egyébként sokat változott („fejlődött”?), mióta nem voltam lakója. Varga Antaléknál, öcsém bérmakeresztapjájéknál szálltam meg, akik közeli hozzátartozóként kezeltek. Leginkább csak éjszaka jártam haza hozzájuk, mikor ők már aludtak, s

nyitva hagyták számomra az ajtót. Egy ilyen alkalommal is hazafelé mentem, ki Újfaluba, amikor találkoztam egy nálam idősebb fiúval, Baranya Miklóssal, aki velük szemben lakott. Ha jól emlékszem, az állomásról jött haza, s ahogy a Fő utcáról Újfaluba felé kanyarodtunk, vagy száz méterre előttünk a kanyarban előtűnt egy három-négy fős legénybanda, összekapaszkodtak, és persze nótáztak. Miklós rögtön látta, hogy az ellenlábás tubáni banda tagjai, s hirtelen nagy félelem fogta el. Bújjunk el egy kerítés mellett – kérte, sőt inkább könyörögte –, ezek engem agyonvernek! Hiába mondtam, hogy én jól ismerem őket, sőt a barátaim, nem tágitott. A feszültséget az oldotta fel, hogy a hajdani környékbeli srácok (akkor már legények) lekanyarodtak egy mellékutca felé, mert arra rövidebb volt az út. Miklós ekkor nagyon megkönnyebbült, azt mondta, nagyon hálás nekem, s mikor odaértünk, ő is meghívott a bögrecsárdába pár pohár borra. – De ha már újságírói papírom volt, használtam is: bementem a községi tanácsba, hogy az elnökkel folytassunk egy kis beszélgetést. Persze, mint általában, nem akasztói születésű volt. Találkozásunk érdekes anyagot eredményezett, ugyanis a szikesek hasznosítására éppen akkor terveztek egy többezres birkatenyészetet. Előtte is volt ugyan juhászat, de ez más, nagyobb szabású terv volt, s ígéretesebb is. Erről írtam nyári kóborlásaim során az egyetlen normális cikket, ami „Arany gyapjat terem majd a szik” címen meg is jelent a Petőfi Népében. (És pár év múlva, ha arra jártam, az országútról messzire látszottak a hatalmas, hosszú hodályok. Igaz, birkahúst akkor se nagyon lehetett kapni a faluban.)

Villámlátogatásra gondoltam, amikor Soltszentimrén megkerestem Jónás István borász nagybátyámat, aztán náluk is voltam pár napot. Pista bátyám a csengődi pincészetet vezette, de természetesen saját szőlője is volt. Egy napot, főlelevenítve akasztói tudományomat, besegítettem nekik a horolásban is, de aztán Pista bátyám azt ajánlotta, hogy mivel a szomszédunkban van egy kislány, aki Kecskeméten gimnazista, akár meg is látogathatnám. Egy délután vettem a bátorságot, átmentem, s így ismertem meg Editkét, aki helyes kislány volt, s meglepetésre kiderült, hogy a keceli Katinkának osztálytársa Kecskeméten, a Bányában. Egészen ránk esteledett, mikor elváltunk, s másnap tovább is mentem Kalocsára. Útközben kitértem Kiskőrösön rövid időre a Kósa lányok meglátogatására, de miután elmondtuk egymásnak frissebb élményeinket és kiörvendeztük magunkat, már álltam is tovább.

Kalocsán benéztem a kollégiumba, s Szvétek Sándor igazgató úr már mint „felnőttet” fogadott – igaz, korábról is ismerős volt ez, ha egy-egy régi diákja meglátogatta. Konyakot bontott, felajánlotta a tegeződést, s szállásul megnyitotta számomra a vendégszobát. Felszabadultan, jó érzéssel beszélgettünk, s én azt hiszem, akkor ismertem el, hogy nagy pedagógus. – Kalocsai osztálytársaimmal mulattunk még egy kicsit, többször nosztalgiztam az Érsek-kert ösvényein, este meg előadások voltak a domboldalban frissen kialakított szabadtéri színpadon. S persze Cziráky Imre bácsi is nagy szeretettel fogadott. Részletes beszámolót kért írásaimról, kalandjaimról. S mind a ketten meglepődéssel eresztgettük a füstöt, mert ő is nagy dohányos volt. Igaz, egészségügyi okokból már régen megfelezett cigarettákat szívott, azt is szipkából. S ez érthető is volt, mert szemlátómást nyúzott, telibarázdált volt az arca, és mindenén látszott, hogy nagyon meg-

öregedett. Újságírói terveimet illetően fenntartásai voltak (persze politikaiak), de azért, hogy támogasson, írt a Magyar Nemzet akkori neves publicistájának, Illés Sándornak címezve egy meleg ajánlólevelet. Ismeretségük, sőt barátságuk régi keletű volt, mert Imre bácsi is a Délvidékről telepedett át a második világháború előtt, mint ahogy Illés Sándor is nagy temerini lokálpatrióta volt.

Szinte természetes, hogy Kecelen kötöttem ki Ugranyecz (Ugron) Gyula barátoméknál. Gyula már egy évet tanított Császártöltésen, egyelőre képzés nélküli tanárként, de estin végezte a szegedi József Attila Egyetemen a magyar-történelem szakot. Megpróbálkozott motorkerékpáron is az átjárással, de egyszer olyan szerencsétlenül bukott, hogy soha többé se motort, se autót nem volt hajlandó vezetni. Viszont a többi, keceli-kalocsai diákokkal akkor, a szünidő végén mulatgattunk, iszogattunk – Kecel még Akasztónál is nagyobb borkultúrával rendelkezett. Igazándiból Katinkához akartam közelebb lenni, de egy alkalommal meglehetősen ittasan mentem hozzájuk, s úgy rémlik (vagy csak álmodtam?), hogy lefektettek. Nincs világos emlékem róla, s arról sem, hogyan kerültem haza Pestszentlőrincre.

Már megkezdődött az egyetem, amikor kaptam a lajosmizsei rendőrségtől egy levelet. Idézés volt bírósági tárgyalásra tanúként. Hamar elkapták ugyanis autóstoppos „barátomat” egyéb huncutságok miatt is (kisstílusú bűnöző volt az istenadta), s kiderült, hogy amikor találkoztunk, vagyis utolért az úton, akkor is a kecskeméti börtönből tartott hazafelé. Dehogyan volt motorja és pesti állása! De aminek leginkább örültem, megkerült faközöld színű sportszatyrom is, mindazzal együtt, ami benne volt, s mint legfontosabbal: a Szabó Dezső önéletírásának könyvtári kötetével.